

Ж. Б. Люллі. Безпосереднім попередником Ж. Б. Люллі був Балтазар де Божуайе, який визначив пріоритетний напрям розвитку паризького балету. Всі ці напрацювання ввібрав у своїй творчості Ж. Б. Люллі, блискучий танцюрист, що підняв балет дійсно на професійну основу.

Список використаних джерел

1. Бобровский В. Тематизм как фактор музыкального мышления. Очерки. Москва, 1989. 234 с.
2. Брянцева В. Жан-Филипп Рамо и французский музыкальный театр. Москва, 1991. 128 с.
3. Кузнецов К. Театральная декорация в XVII-XVIII столетиях и ее историко-музыкальные параллели. *Советская музыка*, 1984. № 2. С. 36-39.
4. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года. Т. 1. Москва, 1983. 588 с.
5. Мелик-Пашаева К. Эстетические предпосылки формирование жанров французской оперы XVIII века. *Музыкальный театр: драматургия и жанры*. Москва, 1993. С. 121-125.
6. Назайкинский Е. В. Логика музыкальной композиции. Москва, 1982. 128 с.
7. Пуришев Б. Хрестоматия по западноевропейской литературе XVII века. Москва, 1989. 288 с.
8. Риман Г. Музыкальный словарь. Москва-Лейпциг, 1996. 1058 с.
9. Спордревнихиновых. Москва, 1985. 320 с.
10. Royster D., Fortune N. Guedron Pierre. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. London, 1995. P. 125-144.
11. Sanford S. A Comparison of French and Italian Singing in the Seventeenth Century. *Journal of Seventeenth-Century Music*. 1995. Volume 1. 460 p.
12. Schneider H. The Amsterdam editions of Lully's orchestral suites. *Jean-Baptiste Lully and the Music of the French Baroque*. Ed. John HadjuHeyer. New York: Cambridge University Press, 1989. P. 21-56.

Руслан Шевченко

магістрант Полтавського національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка

(науковий керівник – доцент Р. Винничук)

(м. Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ ДОЗВІЛЛЯ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

У сучасному світі важливою складовою соціокультурної сфери є дозвілля, яке являє собою систему організації вільного часу людини і суспільства в цілому. Зацікавленість проблемами дозвілля є постійною у царині філософських досліджень, соціологічних розвідок, психологічних спостережень та культурологічного аналізу.

В наш час саме дозвілля надає людині можливість для багатостороннього розвитку особистості, у формі як активного, так і пасивного відпочинку. Швидкий технічний прогрес зумовлює постійні зміни в просторі дозвілля,

набуваючи нових форм, засобів емоційних впливів, надаючи ціннісні аспекти, оскільки дозвілля має суттєвий вплив на формування і становлення особистості. Соціально важливим є питання поліпшення якості дозвілля і надати допомогу в цьому плані зможуть заклади культури нового типу, діяльність яких спрямована на задоволення духовних, розважальних, аматорських та інших потреб сучасного суспільства.

Питанням дозвілля та культурно-дозвіллевої діяльності в соціокультурній сфері свої дослідження присвятили І. Бестужев-Лада, А. Вишняк, А. Гордон, А. Грушин, А. Жарков, С. Іконникова, І. Ільїнський, Т. Кисельова, В. Ковшаров, Ю. Красильников, І. Копа, В. Лісовський, В. Піменова, В. Петрушев, Г. Пруденський, Е. Соколов, Ю. Стрільцов, Б. Трушин та інші.

Метою статті є аналіз проблем дозвілля в соціокультурній сфері.

Дозвілля привертає увагу суспільства своєю демократичністю, нерегламентованістю, добровільністю вибору його різних форм й видів, емоційною забарвленістю. Для сучасної людини найпривабливішими формами дозвілля є музика, танці, ігри, шоу тощо. Тому й організовувати свою діяльність культурні заклади повинні виходячи з інтересів сучасних людей.

Змістовне наповнення дозвілля відбиває сутність, взаємозв'язок та розподіл основних його складових: самоосвіту, любительські заняття.

Поняття «дозвілля» має багато визначень, у великому тлумачному словнику поняття дозвілля характеризується як, вільний від праці час; час відпочинку (Великий тлумачний словник української мови, 2001, с. 234).

Дозвілля – це вільний час, який використовують для духовного і фізичного вдосконалення людини її відпочинку.

Закономірності дозвілля полягають в тому, що:

- дозвіллева діяльність здійснюється у вільний для людини час, надає свободу вибору дозвіллевих занять та участі в них, зміст дозвіллевої діяльності нерегламентований і не запрограмований;

- багатоманітність видів дозвіллевої діяльності, синтетичність та великий діапазон, дозволяють інтегрувати різні види дозвіллевої діяльності, створюють підвищені (порівняно з іншими складовими соціально-культурної діяльності) можливості для вияву й розвитку творчого потенціалу людини, залучення до кращих досягнень світової культури;

- міжособистісне культурне спілкування на дозвіллі посилює привабливість дозвіллевої діяльності для людини і відкриває можливості для розвитку культури особистості;

- самодіяльна й ініціативна основа дозвіллевої діяльності передбачає активну участь особистості в дозвіллевих заходах; якщо зміст дозвіллевої діяльності неадекватний інтересам та потребам особистості, можливості дозвілля лишаються нереалізованими і не впливають на творче розкриття особистості;

– дозвілля створює умови для духовного розпитку особистості, обміну, засвоєння та створення нових духовних цінностей;

– дозвілля є засобом соціалізації особистості; завдяки участі в дозвіллевій діяльності особистість засвоює досвід суспільства, його цінності, накопичує соціальні знання та норми поведінки.

Існують різні форми і методи організації вільного часу у соціумі. Важливе завдання фахівців сфери культурно-дозвіллевої діяльності – з усього різноманіття засобів, форм і методів вибрати ті, котрі в кожному конкретному випадку дадуть можливість щонайкраще вирішити завдання, які стоять перед ними. Потрібні постійні пошуки нових, більш ефективних об'єднань змісту, форм, методів і засобів, функцій та принципів, що відповідають запитам сучасного суспільства, інтересам і потребам людей.

Основна проблема дозвілля в сучасній соціокультурній сфері полягає в тому, що потрібно не тільки знати сучасні культурні запити суспільства, передбачати їх зміну, але і уміти швидко реагувати на них. Організатори соціокультурного життя мають зуміти запропонувати нові форми і види дозвіллевих заходів.

Продуктивне дозвілля пов'язуємо з раціональним використанням вільного часу, що передбачає об'єднання видів занять, їх активних і пасивних форм, що ефективніше впливає на особистість, розвиток її сутності, фізичної, емоційної, інтелектуальної сфер її життєдіяльності. Для великої частини людей соціальні інститути дозвілля є основними джерелами соціально-культурної інтеграції й особистішої самореалізації. Однак усі ці переваги діяльності сфери дозвілля поки ще не стали надбанням, звичним атрибутом способу життя усієї молоді.

Дозвілля українських людей відображає здебільшого пасивне дозвілля або на природі. Також популярним дозвіллям є розважальні види дозвілля, хоч вони і потребують матеріальних витрат: клуби, кафе, кінотеатри. Третя частина населення присвячує вільні хвилини своєму хобі.

Проте, дозвілля є складовою частиною організації життя людини і суспільства вцілому. Раціональне використання вільного часу передбачає об'єднання видів занять, їх активних і пасивних форм, що ефективно впливає на особистість, її розвиток (фізичні, емоційні, інтелектуальні сфери життєдіяльності людини). Дозвілля, частина вільного часу, яка залишається у людини після виконання не прикладних непрофесійних обов'язків (пересування на роботу із неї, вживання їжі та інші види побутового самообслуговування). Діяльність, що входить в сферу дозвілля умовно можна розділити на декілька взаємопов'язаних груп. До першої з них відноситься навчання, самонавчання в широкому розумінні цього слова, тобто різні форми індивідуального і колективного освоєння культури: відвідування публічно-видовищних заходів і музеїв, читання книг і періодичних видань, прослуховування радіо, перегляд

телевізійних передач, самодіяльність і захоплення (хобби), фізична культура і спорт, туризм, екскурсії і т. п., спілкування з іншими людьми (розваги з дітьми, дружні зустрічі вдома, в кафе, на вечірках, відпочинку), домашнє дозвілля юнаків і дівчат (за участі батьків, їхньої допомоги і контролю через поїздки на відпочинок усією родиною й організація дозвілля в сімейних клубах). Відпочинок усією родиною дуже об'єднує і збагачує дітей і батьків, пасивний відпочинок.

Існують різні типи людей за способом використання вільного часу. Перший тип представлений людьми, які хочуть у вільний час задовольнити свої духовні потреби в творчості. Другий тип пов'язаний з пошуком розваг у вільний час. Третій тип характеризують люди, які віддають значну частину часу своєму будинку, родині, дітям. Четвертий тип належить людям, які основну частину вільного часу присвячують спорту. П'ятий тип можна назвати активістами, які багато вільного часу віддають громадській роботі. Шостий тип людей – придбання матеріальних благ. Сьомий тип об'єднує людей, діяльність яких має відверто виражений антигромадський характер. Восьмий тип представляють люди, які розглядають вільний час як втечу від життя (Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В., 2006, с. 3).

Дозвілля дає можливість сучасній людині розвивати багато сторін своєї особистості, навіть власний талант. Для цього необхідно, щоб до дозвілля вона підходила з позицій свого життєвого завдання, свого покликання – всебічно розвивати власні здібності, свідомо формувати себе.

На задоволення культурних потреб молоді, проведення дозвілля значно впливають соціально-економічні фактори: соціальний статус людей, середньодушовий прибуток у родині, майно (власність), наявність вільного часу.

Дозвілля за своєю природою має бути різноманітним, цікавим, розважальним і ненав'язливим. А це призводить до важливості змісту, форм занять та розваг, які повинні відповідати інтересам та потребам людей. Формами досягнення цього є аматорські об'єднання і клуби за інтересами: політичні, спортивні, туристичні, здоров'я, аматорів природи, науково-технічної творчості, читачів, самодіяльної пісні, колекціонерів, книголюбів, вихідного дня, молоді родини й інші. Клуб – порівняно невелике об'єднання людей, охоплених загальним інтересом, заняттям. До клубу приходять люди, які хочуть на високому рівні опанувати певну діяльність. Деякі клуби й аматорські об'єднання навіть організують відповідні форми занять. Клуб за інтересами – це також свого роду вихователь. Може бути, у цьому й полягає головний критерій його діяльності. Спілкування в колі однодумців сприяє збагаченню. Інтерес до заняття перетворюється в інтерес до людей. Людина прийшла до клубу, щоб навчитися чомусь, а навчившись, не хоче йти, тому що по-справжньому

здружилася з людьми. Її прив'язує особлива атмосфера рівності, доброзичливості і самодіяльності.

Набирає силу найсерйозніший спосіб проведення вільного часу, розрахований безпосередньо не на споживання, а на творення культурних цінностей – творчість. Елемент творчості містять у собі багато форм дозвілля, причому можливості діяти відкриваються усім без винятку. Але якщо мати на увазі власне творчі форми дозвілля, то їхня суть полягає в тому, що свій вільний час люди присвячують створенню чогось нового.

Вищий зміст щирого дозвілля полягає в тому, щоб наблизити коштовне, улюблене і відокремити, скасувати порожнє, непотрібне. Тут дозвілля для людини перетворюється на спосіб життя, заповнення вільного часу різноманітними, змістовно насиченими висновками діяльності. Основні особливості культурного дозвілля – високий рівень культурно-технічної оснащеності, використання сучасних дозвіллевих технологій, форм і методів, естетично насичений простір і високий художній рівень дозвіллевого процесу.

Для дозвілля характерними є специфічні ознаки, серед яких важливими є: свобода вибору дозвіллевої діяльності, свобода від обов'язків; добровільна участь в дозвіллевій діяльності; бажання отримати радість та задоволення; самодостатність та самотинність; компенсаційність дозвілля.

Дозвілля, яке не має жодної корисливої мети, крім задоволення та відпочинку, є «чистим дозвіллям». Дозвіллева ініціатива виявляється не просто в діяльності, а в діяльності добровільній, свідомій; діяльності, що співпадає з інтересами та уподобаннями людини. «Якщо у побутових, і особливо в трудових зайняттях ритм та темп діяльності, як правило, визначаються зовнішніми чинниками, то тут вони повністю залежать від внутрішнього спрямування та бажань людини. Такий високий рівень свободи та самостійності є воістину ідеальним і в сучасних умовах може мати місце лише у сфері вільного часу» (Иконникова С. Н., 1987, с. 13).

В останнє десятиліття у всіх сферах суспільного життя в Україні відбулися важливі зміни, які стали причиною виникнення певних проблем, серед яких і проблеми дозвілля. Серед молоді все частіше спостерігається падіння рівня загальної культури, руйнування традиційних норм і цінностей, а це призводить до зміни всієї системи ціннісних орієнтацій у суспільстві, втрачається визначеність у виборі лінії нормативної поведінки (настрої безглуздості існування, криміналізація дозвілля, зростання молодіжної злочинності, алкоголізм, наркоманія тощо). Великий потік негативних тенденцій, який є поширеним в системі молодіжного дозвілля, призводить до того, що молоді люди втрачають здатність протистояти впливу негативних тенденцій. Саме тому так важливо вивчати потреби і цінності, які існують в

просторі дозвілля й змінювати ці негативні настрої в житті сучасної людини, де відбуватиметься самореалізація творчого й духовного потенціалу суспільства.

Однак поряд із надзвичайною різноманітністю видів та способів дозвілля існує низка проблем, яка притаманна цій сфері. Вивчення тенденцій і проблем розвитку дозвільної і більш піднесеної діяльності у вільний час, шляхів подолання існуючих суперечностей у цій сфері дає можливість розвивати духовні потреби та інтереси людей і тим самим сприяти зростанню культури використання ними свого вільного часу, гуманізації і демократизації останнього.

Однією із проблем дозвілля в соціокультурній сфері є малозабезпеченість населення. Не всі можуть відвідувати концерти класичної й органної музики, виставки та вернісажі, дбати про свою зовнішність і здоров'я, фізичне й духовне вдосконалення. Матеріальний достаток впливає на вибір виду дозвілля, на формування духовної культури.

Важливою проблемою дозвілля в соціокультурній сфері є молодіжне дозвілля. Для молоді характерним є наявність вільного часу більше, ніж для дорослої людини. Заходи і активності якими слід наповнити соціокультурне життя молоді людини потребують розвитку, а от нічне дозвілля молоді потрібно зупиняти. Одні юнаки проводять свій вільний час за танцями і спортом, гуртками, а інші – за небажаними діями у вільний час.

Вирішення цієї проблеми полягає в організації цікавого, систематичного дозвілля. А для цього важливо організована діяльність гуртків, центрів творчості, спортивних шкіл, де можуть задовольнятися її духовні, фізичні й інші соціально значущі потреби. А це і є важливо для розвитку особистісних якостей людини й гармонійного розвитку.

Також у наш час не можна заперечувати вплив на людину різнобічного спілкування та кола друзів. Саме ці форми діяльності й складають за своєю суттю основний зміст сучасного дозвілля молоді. До однієї з специфічних тенденцій розвитку молодіжного дозвілля відноситься також розвиток молодіжної субкультури, носіями якої є численні молодіжні об'єднання, які відзначаються соціальною спрямованістю, характером групових цінностей і особливістю проведення дозвілля (Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В., 2006, с. 59).

Не варто забувати, що дозвілля формує характер людини. Позитивно на дитину вплине похід в театр чи кіно, відвідування гуртка чи спортивної секції, прогулянки історичними місцями міста, катання на велосипеді. А все це і утворює дозвіл'єву сферу.

Окремими категоріями з якими ведеться дозвіллева робота є наступні категорії населення: підлітки та молодь, дорослі люди похилого віку, інваліди та сім'ї. Робота з молодими людьми чітку систему взаємодії дитячих, підліткових і молодіжних організацій, громадських центрів, бізнесових кіл, культурно-мистецьких і релігійних інституцій. Соціокультурним пріоритетом у роботі з

підлітками та молоддю має бути індивідуальний підхід, адресна спрямованість дозвіллевих заходів, орієнтація та акцентуацію внутрішнього світу особистості. Такий підхід забезпечується створенням необхідного простору для неформального спілкування, взаємодії представників різновікових груп, підготовки культурно-дозвіллевих програм, що не лише відповідають новітнім технологіям, а й відрізняються творчою конструктивністю, належним естетичним рівнем та емоційним забарвленням, позитивно впливають на духовний світ особистості. В умовах дозвіллевої діяльності використовуються різні форми виховання підлітків та молоді. Вони визначаються постійністю та систематичністю у вихованні; диференційованим підходом до різних соціально-демографічних угруповань та осіб, залученням підлітків та молоді до активної суспільно корисної та особистісно-значущої діяльності; стимулюванням та регулюванням самовиховання і саморозвитку молоді, вирішенням її соціально-культурних проблем, реалізацією соціальних та економічних ініціатив, розкриттям творчого потенціалу особистості; оптимальним поєднанням отриманих теоретичних знань з практичною діяльністю (Вишняк А. И., Тарасенко В. И., 1988, с. 11).

Також до проблем дозвілля можна віднести ігри, а саме ігрові автомати та комп'ютерні ігри, що широко розповсюдилося за останні роки. Це не формує потреби у фізичному та моральному розвитку людини. Через ігри формується ставлення до війни, як до розваги.

Мабуть, до розробки гуманітарної сторони ігрових програм слід залучати соціологів, психологів, педагогів, культурологів. Гра, як провідний вид діяльності у дитячому віці, повинна давати духовну поживу не тільки розуму, а й серцю.

Пріоритет у дозвіллевій роботі з молоддю надається програмам, спрямованим на: організацію змістовного дозвілля підлітків та молоді, розвиток творчого та духовного потенціалу молоді в інтересах її становлення та самореалізації, профілактику та попередження правопорушень, і негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі, популяризацію здорового способу життя, підтримку талановитої молоді, сприяння професійній орієнтації та працевлаштуванню.

Неабияк на соціокультурну сферу вцілому й на дозвілля безпосередньо вплинули карантинні заходи через Covid-19 і обмеження, які з цим пов'язані, оскільки реалізація заходів для розвитку дозвілл'євої сфери стали обмеженими і не масовими. Проте, сподіваємося, що соціокультурна сфера впорається з утвореними викликами.

Отже, основні особливості проведення вільного часу забезпечують певні особливості організації дозвілля в соціокультурній сфері. Для сучасної соціокультурної сфери дозвілля характерними стають інноваційні зміни, а саме

нововведення, які характеризуються новими, нетрадиційними видами практик і активностей, а також наповненням новим змістом існуючі форми проведення вільного часу. Дозвілля з'являється в контексті реалізації інтересів особистості, пов'язаних з рекреацією, саморозвитком, самореалізацією, спілкуванням, задоволенням, оздоровленням і має на увазі вільний вибір особистістю дозвіллевих занять. Проте, неможна залишати безконтрольним дозвіллевий простір молоді.

Для вирішення проблем організації дозвіллевої діяльності широко застосовуються різноманітні організаційно-управлінські технології. До яких відносять і менеджмент – діяльний процес, в якому поряд з типовими для загального менеджменту принципами, структурою, якостями проявляються риси менеджменту фінансового, педагогічного, психологічного, інноваційного.

Проведене дослідження дає можливість на якісно новому рівні вирішувати питання розвитку соціокультурної сфери дозвілля. Питання потребує подальшого опрацювання і вивчення, а саме закономірностей розвитку соціокультурної сфери дозвілля, розкриття нових поглядів на роль і тенденції дозвілля, впровадження психологічних методів і форм у практику дозвілля, обґрунтування інноваційного дозвілля.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
2. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Дозвіллезнавство: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
3. Иконникова С. Н. Диалоги о культуре. Москва: Лениздат, 1987. 167 с.
4. Вишняк А. И., Тарасенко В. И. Культура молодежного досуга. Киев: Высшая школа, 1988. 53 с.

Ольга Шматко

*студентка Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцент В. Дмитренко)
(м. Полтава, Україна)*

ПЕРЕДУМОВИ, ПРИНЦИПИ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ НАУК

Наука в ідеалі є одним цілим, оскільки її найвища мета – вивчити світ у всій його повноті. Однак наука є також практичною діяльністю людства, а тому поділяється на галузі (окремі науки) за предметом і методами досліджень.

Будь-яка наукова пізнавальна діяльність передбачає взаємодію суб'єкта (учений, науковий колектив) і об'єкта науки (предметна галузь, що вивчається), у процесі якої використовують певну систему методів, прийомів дослідження і мову певної науки (знаки, символи, формули тощо).